

MAGYAR ÖRÖKSÉG

110. díjátadó ünnepség

2024. szeptember 21.

RÁDAY HÁZ DÍSZTERME

(1092 Budapest, Ráday utca 28.)

Magyar Örökség és
Európa Egyesület

Magyar Örökség és Európa Egyesület
Székhely: 1078 Budapest, István u. 2.
Postacím: 1114 Budapest, Bartók Béla út 59.
magyarorokseg1995@gmail.com
magyaroroksegtitkarsag@gmail.com
Tel.: +36 30 9416-202
www.magyarorokseg.hu
Javasataikat kérjük küldjék a fenti email címre!

MEGHÍVÓ
MAGYAR ÖRÖKSÉG
110. díjátadó ünnepségre

A díjátadás időpontja:
2024. szeptember 21. (szombat), de. 11.00 óra

A díjátadás helyszíne:
Ráday Ház Díszterme
(1092 Budapest, Ráday u. 28.)

Kitüntetésben részesülnek a díjátadás sorrendjében:

HALASI – kézzel varrott – CSIPKE művészi értéke
Laudátor: Erdei T. Lilla etnográfus, csipkeszakértő

Dobszay László zenetörténelmi és népzenekutatói munkássága
Laudátor: Dobszay Ágnes tanszékvezető egyetemi tanár
LFZE Egyházzene Tanszék

Csorba László történelmi munkássága
Laudátor: Zsigmond Gábor a Magyar Nemzeti Múzeum főigazgatója

Óbudai Népzenei Iskola hagyományörző- és teremtő tevékenysége
Laudátor: Lányi György M.Ö. díjas népzeneész (Téka együttes)

Kiss Árpád növénynevelő munkássága
Laudátor: Pauk János biotechnológus, búzanevelő, az MTA doktora

Kubassek János ny. múzeumigazgató
egyetemes magyarságért végzett munkássága
Laudátor: Tardy János geográfus, egyetemi tanár

Tolcsvay Béla énekmondó művészete
Laudátor: Csűrös Csilla Táncsics Mihály-díjas szerkesztő-riporter

prof. Klinghammer István köszöntője Magyar örökség az ezer éve életképes Magyarország

A Kárpát-medence területe a magyar államalapítás óta jó hétszáz éven keresztül egyetlen ország politikai szervezetébe tartozott, és csak az oszmán birodalom terjeszkedése során szakadt három részre, majd létezett megfelelően. A 19. század közepén a Kárpát-medence újra összetartozott nagy tájként, és egyetlen politikai testté egyesült. Az 1867-es kiegyezés államrendszere felgyorsította a polgárosítási folyamatot. Megfigyelhető egy bevándorlási hullám az örökös tartományokból, ami a kiegyezés után felgyorsult. Ez az időszak volt a tatárjárás, majd a török utáni kor harmadik bevándorlási hulláma. Az asszimiláció kölcsönös folyamat volt. Nem az egyik idomult a másikhoz, hanem egymáshoz igazodtak. Egy új magyar nemzet születésének kezdete ez, amely a legnemesebb hagyományra, a nemzeti toleranciára épült.

Amikor II. Szilveszter pápa Szent Istvánnak királyi koronát küldött, akkor ezzel a koronázási aktsussal csatlakozott Magyarország Európához – mégpedig – sajátos karakterrel, és a mai napig erőteljesen fennálló, büszkén vallott identitással. Az akkori, Európa határain kívülről érkező nép európai kerethez való csatlakozását jelentő Magyar Királyság, az eredetétől igyekezett, még a kommunista időszakban is, kapcsolatát fenntartani az európai eszme szellemét és folyamatosságát képviselő szellemi irányzatokkal.

Hazánk ezer éves történetéből két határozott törekvés emelhető ki: a sajátos identitás fenntartására, valamint a szoros odatartozásra való igyekezet. Bár nem volt könnyű megtartani sem Európához való tartozását, sem pedig nemzeti identitását, azokat a mai napig megvédte. Már a 16. századtól határainkhoz közel álltak a törökök, akik a mohácsi csata után hazánk egy részét el is foglalták. A felosztott Magyarország 150 éven keresztül nagyrészt elszigetelt maradt az egyre inkább más, távoli világrészeken is érdekelt Európától.

Amikor a 17. század végén Magyarország végre felszabadult, azonnal egy újabb veszély, az elnémetesítés kezdte fenyegetni. Magyarországot többször alávetették asszimilációs politikának, amely ellen politikailag, kulturálisan és fegyverrel is harcolt. A Széchenyi grófok, Petőfi vagy Teleki Pál neve jelképezi a magyarsághoz való ragaszkodást. A szomszéd országokban több millió magyar számára saját identitásuk megőrzése a mai napig is különös erőfeszítést igényel. (A kisebbségi autonómia kérdéseivel foglalkozóknak tényadat, hogy az ezredfordulón a románoknak és a szlovákoknak 1,3%-a, illetve 2,2%-a élt kisebbségi sorban, míg a Kárpát-medence őshonos magyarságának több mint ötöde, 2,4 millió fő lakik a magyar állam határain túl.) Ezek után meggyőződésünk, hogy részben elhivatottságunkból, részben helyzetünkben adódóan mi magyarok másoknál jobban megértjük a nemzetköziség és az identitás kapcsolatát.

Az ezer éves történetünkől fakadó előzmények felkészültté teszik Magyarországot a globalizáció és az identitás viszonyának megértésére.

Az ezer éve életképes Magyarország 21. századi üzenete, hogy nyit a piac és a technológia területén a világ felé, de közben okosan használja saját államát a társadalmi tőke gyarapítására. Erősíti a nemzeti öntudatot, biztonságot és lehetőséget teremt, segíti a családok boldogulását, – mert az határozza meg a bizalom és az együttműködés értékének erejét az országban.

Ez az ezer éve életképes Magyarország az örökségünk...

prof. Klinghammer István
MÖ Bírálóbizottság elnöke

HALASI CSIPKE – MAGYAR ÖRÖKSÉG

Tisztelt Hölgyeim és Uraim, tisztelt Elnökség!

Nagy örömmel tölt el, hogy a halasi csipke ilyen rangos elismerésben részesül!

A halasi varrott csipke világhírű magyar innováció, tulajdonképpen már megalkotásától, a 20. század elejétől kezdve hungarikumnak tekinthető. A magyar és a nemzetközi iparművészeti kiállítások számtalan díjat nyert eleme. Az 1902-ben bemutatott csipke újdonságát a magyar népi mintakincs és a morrisi szecessziós formavilág hangulatos keveredése mellett az egyedi készítéstechnika adta. Megalkotása Dékáni Árpád és Markovits Mária nevéhez fűződik. A mai napig tartó, folyamatos továbbélése számtalan elkötelezett embernek köszönhető, akik a szívükön viselték és viselik e különleges csipke elismerésekkel és baljós időszakokkal tarkított bő évszázadát.

A halasi csipke megálmodója és tervezője Dékáni Árpád, erdélyi származású rajztanár volt, aki felsőfokú tanulmányait a budapesti „Mintarajztanodában” végezte. A korabeli szemlélettel szemben a népművészeti tárgyak mintáinak sablonos másolása helyett önálló tervezésre buzdította tanítványait.

A csipke technikájának kidolgozója a kiskunhalasi születésű Markovits Mária volt, aki a budapesti Nőiipariskolában végzett hímző és fehérnemű-varró szakon. Hamar felfigyeltek tehetségére. Ő hímezte Vaszary Kolos hercegprímás megrendelésére a Mátyás templom miseingeit, majd Ferenc József számára készült garnitúra kárpitjaival az 1900-as Párizsi Világkiállításon aranyérmert nyert. Iskolái végeztével szülővárosában fehérnemű-varró műhelyt nyitott. Itt kereste fel őt Dékáni újszerű, mások által kivitelezhetetlennek tartott terveivel.

Markovits Mária újítása, a hagyományos varrott csipkétől szokatlan, nagy felületű szövőöltés – leánykori nevén a stoppolás – plasztikus alkalmazása volt. Az így készült finom vonalú vastag, és vékony lencsipekék, illetve a különleges, színes selyemcsipekék világszerte a szecesszió kiemelkedő darabjai. Mivel készítőinek, a helyi parasztlányoknak a keze nem szokott a finom munkához, ezért Az Újság korabeli számából megtudhatjuk, hogy *„mielőtt munkához látnának, előbb egy kisebb fajta operáción kell keresztülmenniök, le kell políroztatni az ujjaik hegyét, hogy a bőr finomabb legyen, bele ne akadjon a selyem, a czérna”*.

Később az új tervezők kezei alatt a mintaelemek egyre aprólékosabbá és karcsúbbá váltak. A mintakincs alkalmazkodott a korszakok irányadó stílusaihoz, szimbólumaihoz, de legkedveltebbek továbbra is a lágyan hajló virágok voltak. Dékáni mellett a legjelentősebb tervezők között tartjuk számon Tar Antalt, Stepanek Ernőt, az ötvenes évekből Tóth Bélát és Molnár Bélát. A női tervezők közül Bazala Béláné Gábris Ilona, Pongrácz Margit, Ábrahám Dezsóné Rucsinszky Anna, és a 2000-es évektől Bródi Mária nevét kell kiemelni.

Rajzaikban a szövőoltések mellett egyre nagyobb szerepet kaptak a változatos csipkeoltések, amelyek száma már a 30-as években meghaladta a 60-at. Ebből válogatnak mind a mai napig is a csipkevarrók csipkéik kidolgozásakor, hiszen egyes tervezők csak a minta körvonalát rajzolták meg, nagy szabadságot adva a varróknak, akik így saját egyéniségüket, ízlésüket is bele tudták vinni a munkába. Kezeik alól változatos formavilágú női öltözék-kiegészítők (pl. legyezők, szegélycsipkék, gallérok, tarsolyok), egyházi textilek, keresztelőgarnitúrák, terítők, címerek, faliképek kerültek ki. A legrangosabb nemzetközi kiállítások elismeréseit megkapták, például az 1904-es St. Louis-i és az 1958-as Brüsszeli Világkiállítás nagydíját, vagy az 1937-es Párizsi Nemzetközi Kézműipari Kiállítás Grand Prix díját.

A halasi csipke a kezdetektől a diplomáciában is jelentős szerepet játszott, állami ajándékként végigkísérte a szeszélyes 20. századot. A legelső darabok egyikét, egy selyemcsipke legyezőt Roosewelt Alice kapta ajándékba, és így került pl. IV. Károly és Zita királyné, Julianna holland királynő, II. Erzsébet királynő, II. János Pál pápa birtokába is egy-egy pókhálófinomságú darab. A halasi csipke a világ számos nagy múzeumi gyűjteményében megtalálható, pl. a londoni Victoria and Albert Múzeumban, a brüsszeli Királyi Művészeti és Történelmi Múzeumban, a New York-i Metropolitanban, a szentpétervári Ermitage-ban, a bécsi Iparművészeti Múzeumban vagy akár a római Vatikáni Múzeumban.

Ma Magyarországon ezt a különleges csipkét a Halasi Csipke Közalapítvány varrói örökítik tovább a következő évszázadokra. Az Alapítvány elnöke Pajor Kálmán, aki volt polgármesterként is szíven viseli a halasi csipke sorsát, aktív közreműködője a halasi csipke széles körű megismertetésének itthon és külföldön egyaránt. A varrás mesterfogásaiba a múzeumként és csipkevarró műhelyként is működő kiskunhalasi Csipkeházban pillanthatnak bele a látogatók. A Csipkeház Szécsiné Rédei Éva vezetésével számos rendezvénynek, kiállításnak ad otthont. Ezek közül a legnagyobb szabású az 1998 óta – immár 22. alkalommal – megrendezett Nemzetközi Csipkekiállítás, ami a hazai és a külföldi csipkekészítőknek is rangos találkozási és bemutatkozási lehetőséget nyújt.

*Erdei T. Lilla
etnográfus, csipkeszakértő*

DOBSZAY LÁSZLÓ méltatása

„Pulchritudo est splendor veritatis” – „A szépség az igazság felragyogása”

Nagyon nehéz feladat egy „Nagy ember” gyermekének megszólalni az édesapjáról úgy, hogy ne a személyes, családi kapcsolatokról beszéljen, hanem a szakmai, művészi, és sokoldalú emberi értékei kerüljenek előtérbe.

A sírkövére vésetett gondolatot („Pulchritudo est splendor veritatis” – A szépség az igazság felragyogása) Dobszay László többször is használta szűkebb és tágabb összefüggésben, úgy a liturgia, mint a zene, a művészetek, általában a kultúra, illetve mindezeket átfogóan, Isten és ember viszonyában.

Egész életében, minden területen (pedagógusként, zenetörténészként, népzene kutatóként, kórusvezetőként, egyházzene szakosként, a tudományos közélet szereplőjeként) azt az igazságot kereste, amely felragyoghat mindenki számára. Akár gyerekekkel, akár egyetemistákkal, tudósokkal, professzorokkal, akadémikusokkal, egyszerű templomba járókkal, a közélet vezető tisztviselőivel volt körülveve, az igazság ragyogását közvetítette a körülötte lévőknek, és ezt mindenki érezte. Hálás tanítványai több évtizedes távlatból emlékeznek rá, nemcsak a jó pedagógusra, hanem mint gondolkodásukat meghatározó emberre. Tudós- és zenésztársai hatalmas és szerteágazó tudásán kívül azt az alázatot emelik ki, amivel kutatásának tárgyát megközelítette, mindig az „anyag”, a zenemű, a kotta, a népdal vagy a liturgikus szöveg legmélyebb összefüggéseinek feltárásával. Erről így vallott egy beszélgetésben: *„Máig se tudom eldönteni, hogy tanár vagy tudós vagyok én tulajdonképpen. Akár előadóművészetéről, akár mondjuk kórusról, kórusvezetésről, akár zene-tudományról van szó, úgy érzem, hogy sokkal inkább belülről, a zenei struktúrák oldaláról tudom látni, amiről a zene szól. A zene létjogosultságát a legbelső struktúrája adja, amelyik olyan ragyogó tiszta rendet alkot, mint a tiszta matematika vagy pedig egy eszményi filozófiai rendszer. Igazából ott él a zene.”*

Halálakor, 2011-ben Batta András, a Zeneakadémia akkori rektora, sok éven keresztül tanítványa, majd kollégája így írt róla: „a Kodály utáni magyar zenepedagógia legnagyobb alakja hagyta itt mélyen bevésődő nyomát.... Dobszay László életműve oly szerteágazó és óriási, hogy mélységét és kiterjedését bizonyosan generációk fogják majd felmérni tovább vágva-építve a megkezdett utakat. Ráadásul az ilyen kivételes embereknek van egy titkos szellemi életük is zsenialitásuk gyújtópontjában, amihez – ha egyáltalán – kevesek kerülnek közel. Amikor 75. születésnapját ünnepelte az általa alapított tanszék aprajánagyja, egy hatalmas könyvben nyújtották át – ajándékként – Tanár Úr írásainak jegyzékét a zenetörténet, a népzene, a zeneelmélet, a zenepedagógia területéről. De ennek a sokszorosa az, amit nem írt le, amit elmondott, és különösen az, amit tanított. A tanítás – valamennyi szinten: a kisgyermektől a doktoranduszig – végigkísérte életét, mondhatni: ez volt életének vezérmotívuma. Eszményi tanár volt, hatalmas tudással, rendszerezett előadásmóddal, szenvedéllyel, szeretettel”.

Sokoldalú zenetörténeti érdeklődésének talán legfontosabb területe a gregorián zene kutatása, és a mai egyházi gyakorlatba való visszaépítése volt. Többször hangsúlyozta, hogy a középkori zene forrásainak és élettörténetének kutatása tisztán zenetörténeti szempontból is ugyanolyan lényeges, mint

bármely későbbi korszaké, és mint történész, el kell vonatkoztatni a kutatási eredmény „hasznosságától”. Ugyanakkor, mint muzsikos, fontosnak tartotta az általa megismert gregorián tételek megszólaltatását a nagyközönség, a koncertre járók részére. De természetes, hogy a középkori egyházzene a liturgia keretei között találja meg igazi életét, ezért szorgalmazta a templomi szkólák létrejöttét, a gregorián megszólaltatását a mai templomi gyakorlatban. Ezért készült el a magyar nyelvű gregorián énekrepertoár, ami ma már számos templomban a hívők mindennapi kenyere.

Dobszay László könyveivel, publikációival, hanglemezeivel a zenei élet minden területén találkozunk: generációk nőttek fel szolfézs-tankönyvein, évtizedek óta olvassák és tanulják ismeretterjesztő összefoglalóit népzeneről, magyar zenetörténeletről, egyházzeneről. Magyar és nemzetközi zenetudósok, egyházzeneészek, liturgiátörténészek, pedagógiával foglalkozók tekintik alapműveknek tudományos könyveit, tankönyveit, publikációit, használják az általa szerkesztett kottákat, gyűjteményeket, cikksorozatokat, és viszik tovább az általa alapított konferenciákat. A Schola Hungarica élén felvett több mint 60 hanglemeze a világ minden tájára eljutott és mérföldkőnek számít a régizene területén. Akinek megadatott, hogy tanuljon tőle, hogy járjon az óráira, hogy munkatársa lehessen, mint életük egyik legmeghatározóbb, leginspirálóbb egyéniségére emlékeznek.

Még az elmúlt hetekben, halálának 13. évfordulóján is számtalan kedves visszaemlékezés, hálás köszönet érkezett egykori diákjaitól, fájó hiányáról szóló üzenetek kollégáktól, tanítványoktól, barátoktól. Ezek mutatják, hogy életműve mindannyiunk számára útmutatás, amit viszünk tovább a jövőbe.

Dobszay Ágnes
LFZE Egyházzene tanszékvezető

CSORBA LÁSZLÓ történészi munkássága

Tisztelt Hölgyeim és Uraim!

Mondhatnánk, hogy Csorba László történészi végzettségét már a családi háttere is determinálta. Az a család, amelynek a gyökerei anyai ágon egészen Bethlen Gábor idejéig vezethetőek vissza. Az a család, amelyikben az elődök fontosnak tartották továbbadni utódaiknak az örökségüket tárgyak és történetek formájában. Ez alapján feltételezhetnénk történész szülőket is, azonban mindketten orvosok voltak, nem is említve az üknagyapát, Barabás Miklós festőt. Kétségtelennek tűnik, hogy a nagy múltú család remek lehetőséget nyújtott Csorbának ahhoz, hogy már iskolás éve alatt felismerhesse a múltbéli

történetek és ezek szereplői iránti rendkívüli tudásvágyát. Azt hiszem, mindannyiunk és a magam nevében is mondhatom: hálásak vagyunk ezért mind a családi felmenőknek, mind Laci kitartó érdeklődésének és kíváncsiságának.

Zavarba ejtő, hogy egy ilyen életútból – tekintettel a laudáció hosszára és a tisztelt jelenlévők türelmére – inkább csak kiemelni lehet momentumokat, ám ezek is kitűnően érzékeltetik a nagyszerű tudós, a köztiszteletben álló történész, az intézményvezető és a professzor kiemelkedő karakterét. Az ELTE Bölcsészettudományi Karán 1979-ben szerzett történelem szakos középiskolai tanár, könyvtáros és levéltáros diploma megszerzése után Szabad György Széchenyi-díjas akadémikus történész hatására elsősorban a 19. századi magyar történelem kutatója lett. Egyháztörténeti érdeklődését pedig Hahn István professzor óráira vezeti vissza, és itt arra is ki kell térni, hogy már az egyetem után az MTA Filozófiai Intézetében – az akkori egyházpolitikai válság okán létrehozott kutatócsoportban – több mint egy évtizeden át foglalkozott ennek kérdéseivel is. Ez nem volt túlságosan gyakori akkoriban, csak kevesen foglalkoztak egyháztörténettel, de Csorba az Intézetben ez idő alatt segédmunkatársból főmunkatárs lett.

1991-ben az ELTE BTK Művelődéstörténeti Tanszékének már docenseként folytatta munkáját, majd az 1992-1993-as tanévet az Indiana Egyetemen töltötte vendégtanárként. Mindig vágyott Rómába és 1998-ban el is érkezett a lehetőség, amikor megnyerte a Római Magyar Akadémia igazgatói pályázatát. Ennek ellenére igazgatóhelyettes – és egyben tudományos igazgató – lett, de öt év múlva, a következő pályázat kiírása után kinevezték igazgatónak. Így viszont összesen kilenc évet tölthetett az olasz fővárosban, ami meghatározóvá vált életében és hatással volt kutatásaira is.

2007-es hazatérését követően az MTA Történettudományi Intézetének igazgatóhelyettese lett, mellette félállásban az egyetemi oktatómunkáját is folytatta. 2009-ben megpályázta a Magyar Nemzeti Múzeum főigazgatói pozícióját, amely tisztséget 2010 februárjától 2016 júniusáig töltötte be. 2010-től főszerkesztője a Magyar Nemzeti Múzeum történeti periodikájának, a „Folia Historica” című folyóiratnak. 2016-tól ismét főállásban dolgozott az egyetemen, majd két évvel később ő lett a művelődéstörténeti doktori program vezetője. 2018 óta a Magyar Nemzeti Múzeum címzetes főigazgatója.

Három gyermek nevelése közben vállalta el a Széchenyi Istvánról írt történelmileg hiteles, egyben olvasmányos és közérthető könyv elkészítését. És milyen jól tette, ugyanis három kiadást élt meg a kötet, ráadásul később több szaktanulmányt is írt a témában. Még 1981-ben egyetemi doktori címet szerzett, a rendszerváltozás évében megvédte kandidátusi, majd 2014-ben a nagydoktori disszertációját, így megkapta az „MTA doktora” címet. 2015-ben habilitált, egy évre rá egyetemi tanár lett, feljutva a oktatói ranglétra legfelső fokára.

Műveinek bibliográfiáját legalább 30 oldalon keresztül lehetne olvasni, de azt mindenképpen érdemes kiemelni, hogy az újkori Magyarország története, a nemzeti ébredés és polgári átalakulás, vagy az olasz-magyar kapcsolatok terén írt könyvei és publikációi hiánypótlóak és meghatározóak a hazai történettudományos kutatásokban. Az évek során számos díjjal és kitüntetéssel ismerték el munkásságát, itt csak kiemelném az Olasz Köztársasági Érdemrend lovagi címét, a Magyar Köztársasági Érdemrend lovagkeresztjét, vagy a Magyar Érdemrend középkeresztjét. Ezek sorába illeszkedik most a Magyar Örökség díj.

Csorba László éppen a napokban ünnepelhetette születésnapját, már boldog nagyapa, de ma is tanít, kutat, könyvet ír, és főigazgatóként irányítja a Budapesti Történeti Múzeumot.

Kedves Laci! Gratulálok az újabb díjadhoz! Isten éltesse!

Zsigmond Gábor
MNM főigazgató

ÓBUDAI NÉPZENEI ISKOLA méltatása

Köszönöm a megtiszteltetést, hogy az Óbudai Népzenei Iskola volt diákja és tanáraként bemutatathatom, és elismerő szavakkal méltathatom munkájukat! Életem meghatározó időszak volt ez, hiszen 1977-től 2002-ig tanultam és tanítottam ott.

Örülök, hogy sok népzeneosztárossal innen indultunk, hogy magas színvonalon képviselhessük a magyar kultúrát szerte a világban.

Ötven éves a népzeneoktatás Magyarországon, előtte nem lehetett népzeneét tanulni, csak a falun élő öreg mesterektől.

Az Óbudai Népzenei Iskola 1974/75-ös tanévben, Till Ottó, a Mókus utcai Aelia Sabina állami zeneiskola igazgatója engedélyével, Béres János alapította meg a népzenei tagozatot. Ő kezdte el a furulya, Jakab Mihály citera, Szöllősi Beatrix cimbalom oktatást.

Az 1977/78-as tanévben, Béres János, Csoóri Sándort kérte fel a duda és tekerő tanszak beindítására, a vonós tagozat is beindult Csoóri Sándor és Jánosi András primás vezetésével, majd a tanulókból tanárrá lett, Havasréti Pál a bőgő, Lányi György a kontra tagozatot vezette. Neves zenészek is jelentkeztek, mint Adorján István, Eredics Gábor, Juhász Zoltán, Sebestyén Márta, és sokan mások. A Zichy kastélyban kaptunk egy kis szárnyrészt, amiben egy kis terem és egy WC állt rendelkezésre, így az óra után csak a WC helyiségben tudtunk gyakorolni, viszont a hangulat nagyon jó volt, előfordult, hogy éjfélkor még

mindig muzsikáltunk. Béres János elérte, hogy kapjunk egy önálló épületrészt a Nagyszombat utcai lakóházban, megosztva egy óvodával, és ott 15 éven keresztül az ő igazgatásával működött az Óbudai Népzenei Iskola. Így kijelenthetjük, hogy Béres Jánosnak elévülhetetlen érdeme van abban, hogy a népzeneoktatás elindulhatott Magyarországon!

1990-ben Kobzos Kis Tamás lett az igazgató, aki huszonöt évig vezette az iskolát. Azt tűzte ki célul, hogy minél több helyen induljon be a népzeneoktatás. Példaértékű volt sok más iskolának az itt folyó munka. 2013-ban önálló épületet kaptak, a Mókus utca 20 szám alatt, és 2015-től Szerényi Béla igazgatása alatt működnek. Jelenleg 25 tanár és 220 növendék alkotja az iskolát.

Mit csinál az Óbudai Népzenei Iskola, mi a hitvallása? Mitől más, mint más iskolák?

Nincs Magyarországon még egy olyan intézmény, amely csak a népzeneoktatással foglalkozik. Itt az anyanyelvi kultúránkat élük meg: a beszélt nyelvet, a zenei anyanyelvet, a mozgáskultúrát, vagyis a táncot, az ábrázoló művészetet és a szellemi kultúrát. Tehát elmondhatjuk, hogy a tudásátadás természetes rendjéről van szó, a személyes együttműködésről, az energiák átadásáról, úgy, ahogy a falusi zenészeknél kaptuk ezt a hihetetlen tudást.

Ezáltal itt folyhat a másolás és mintakövetés úgy, ahogy a szülők utánzása az anyanyelv elsajátításánál. Később beszélő emberek lesznek, még később saját gondolatokat kifejezve, akár írókká, költökké válhatnak, így az Óbudai Népzenei Iskolában is teremtő muzsikások lehetnek az itt végzett zenészek.

A tanítás célja, hogy olyan zenészeket oktassunk, akik egészséges, identitásában erős, boldog emberek legyenek. A magyar népzene keresztül, olyan lelkeséget kapnak, ami az egész életükben örömet tud okozni maguknak, másoknak, és közösségüknek. Nem az oktatáson, hanem a nevelésen van a hangsúly, mint ahogy megfigyelhetjük, hogy Kodály Zoltán sem oktatásról, hanem nevelésről beszél.

Több mint kétszáz zeneiskolában lehet jelenleg népzene tanulni, mégis az Óbudai Népzenei Iskola páratlan, mivel ez a szellemiség határozza meg a működésüket. Akik jelenleg ezt viszik tovább, ebből az iskolából kerültek ki, nyugodtan mondhatjuk egy nagy családdá váltak, közös értékrendünk alapján.

Most, hogy ötven éves a népzeneoktatás, legyen minden népzenei műhelynek ez egy fontos születésnap, mint ahogy a Magyar Örökség díjat, megérdemelten, és születésnap ajándékként, kapja meg az Óbudai Népzenei Iskola.

Hadd zárjam méltatásomat Kodály Zoltán gondolatával:
„Mit kellene tenni? Az iskolában úgy tanítani az éneket és zenét, hogy ne gyötrelmem, hanem gyönyörűség legyen a tanulónak, s egész életére beleoltsa

a nemesebb zene szomját... Sokszor egyetlen élmény egész életére megnyitja a fiatal lelket a zenének. Ezt az élményt nem lehet a véletlenre bízni: ezt megszerezni az iskola kötelessége.” (Gyermekkarok, 1929)

Gratulálok, az egész közösségnek, akik ebben a munkában részt vesznek - hiszen a legkiválóbb tanárok tanítanak itt - és kívánom, hogy továbbra is ez éltesse Öket!

Lányi György
Magyar Örökség díjas népzeneész

KISS ÁRPÁD méltatása

Kiss Árpád a világhírű genetikus és növénynevelő, a mezőgazdasági, tudományok doktora volt. Világon elsőként hozta létre a termesztésre alkalmas búza-rozs állandósult nemzetség-hibridet, a tritikálét, és ennek államilag minősített növényfajtaikat.

Joggal nevezik Őt az egész világon a tritikálé atyjának. 1916. január 4-én született Budapesten és 2001. április 5-én hunyt el Kecskeméten.

Kiss Árpád diplomájának megszerzése után kertészetekben kezdte el munkáját, de 1941-ben már a kiváló mosonmagyaróvári Növénynevelő Intézetben dolgozott, mint a kísérletezésért felelős gazdatiszt. 1950-ben került Martonvásárra az Akadémia új intézetébe, ahol borsó nemesítésével és később róla ismertté vált búza-rozs hibridek kutatásával kezdte el nagy ívű kutatói pályáját.

Az 56-os forradalom eszméi magával ragadták, és a martonvásári eseményeknek egyik főszereplőjévé vált. Ez kutatói és emberi életére alapvetően kihatott, de személyiségét nem törte meg, inkább megedzette. Az eseményekről így írt a mai is itt lévő szemtanú Friedrich Márta, a martonvásári Kutató Intézet alapító igazgatójának Dr. Friedrich Bélának a lánya: *„Kiss Árpádot 1951-től, Martonvásárra költözködésüktől ismertem. 1957 márciusában egy szombat este, házkutatás után édesapámat, Kiss Árpádot és Kükedy Endrét a helyi rendőrségre vitték. Itt azt követelték Árpádtól, hogy verje meg gumibottal édesapámat, a különböző helyekről odahurcolt emberek nagy jajgatása és kiabálása közepett. Kiss Árpád ezt megtagadta és közölte velük, hogy édesapám idős ember, nem érdemli meg, amit neki szánnak. Mondta, helyette a verést inkább neki adják, ... irgalmatlan, amit műveltek velük. Papát és Árpádot is alaposan összeverték. Apám hetekig ágyban feküdt, közben állandóan zaklatták. A végén szörnyű, ahogy mindkettőjüket kirakták az Intézetből. Friedrich Béla igazgatót nyugdíjazták, Kiss Árpádot pedig száműzték Kecskemétre, ekkor még alig múlt negyven éves.”*

Kiss Árpádot egész élete során a sejtgenetika, a genomok többszörözése és a növénynemesítésben rejlő lehetőségek érdekelték. Állandósult búza-rozs hibridjei, az amfiploidokban rejlő nemesítési lehetőségekre mutattak rá. A gabonafélék között ezt a területet a világon elsőként kutatta. Eredményeit nemzetközi szinten mindenki elismeri. Az oktoploid tritikálék nemesítése (a közönséges búza és a rozs hibridje) – helyett a szekunder hexaploid tritikálék előállítását javasolta. Ezek a viszonylag gyenge minőségű talajokon már akkor is versenyképesek voltak a rozssal. Nevéhez fűződik a törpe, a féltörpe és az alacsony-szárú tritikálék előállítása. Ezek az új formák világszerte nagy lendületet adtak a tritikále nemesítésének. A kutató társadalom tudja és elismeri Kiss Árpád érdemét, ugyanis elsőként vezette be a teljesen új, mesterségesen előállított nemzetség-hibrid termesztését a világ mezőgazdaságába. Tritikále fajtái közül a No.57, a No. 64 előzetesen elismert, a KT.84. államilag elismert fajta lett, amíg a nevezetes Bókoló triticales az Német Szövetségi Köztársaságban kapott licenct. Ő állította elő a világ első tritikálé fajtáit.

Kiss Árpád 1957-től nyugdíjazásáig a kecskeméti – mai nevén – Zöldségtermesztési Kutatóintézetben dolgozott. Kedvenc növényével a trikálével kevesebbet foglalkozhatott, de a görögdinnye újszerű nemesítése is nevéhez kötődik. A Kecskeméti Vöröshúsú, a Kecskeméti Heterózis és a Kecskeméti Triploid, magnélküli fajták is nemzetközi híresek lettek.

Sajnos, 1969–70-ben a szocialista országok gazdaságpolitikai testülete (KGST) úgy döntött, hogy a tritikálé nemesítését hazánk hagyja abba, és azt Lengyelország folytassa tovább. Ezért Kiss Árpád kutatási anyagát át kellett adnia lengyel nemesítőknek. A zseniális kutató Kiss Árpádnak Kecskeméten át kellett élni a növényétől való teljes megfosztást. A lengyelek azután anyagából és saját keresztezéseikből számos új fajtát állítottak elő. Ezek a nyolcvanas évektől a mai napig uralják Európa és részben a világ tritikálé vetőmagpiacát.

Nemesítői munkája mellett részt vett tudományos bizottságok munkájában, az oktatásban és tudományos folyóiratok szerkesztésében. TRITICALE c. könyvét a Mezőgazdasági Könyvkiadó 1970-ben nívódíjban részesítette. Tudását mindig kész volt megosztani a tőle tanulni vágyókkal. Nemesítő kertjét minden évben sok külföldi érdeklődő látogatta meg és elvitték a magyar növénynemesítés jó hírét a világba. Én magam is szeretettel emlékezem vissza, amikor fiatal kutatóként hallhattam előadását, beszélgettem vele néhány alkalommal. Ma már nevét emléktábla és utcánév is őrzi szeretett városában, Kecskeméten.

*Pauk János
biotechnológus*

KUBASSEK JÁNOS méltatása

„Nem elég *magyarnak* lenned, tehetségre is szükség van.”
(Korda Sándor)

Kubassek János, geográfus, tudománytörténész, a ma élő magyar földrajzi utazók sokoldalú „fejedelme”, a Magyar Földrajzi Múzeum hat cikluson át igazgatója, ma címzetes direktora, 1957-ben született Budapesten. A debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetemen szerzett történelem-földrajz szakos tanári diplomát, s azóta is hivatásszerűen kutatja a földrajzi felfedezések témakörét. Szerkeszti a Földrajzi Múzeumi Tanulmányokat, a geográfia tudománytörténeti periodikáját.

„Világhódító” útjait Orbán Balázs örökérvényű gondolatai vezérelték: „*mindnyájunknak kötelességünk – hacsak egy homokszemet is – odavetni a nemzeti műveltségünk pompás épületéhez*”. Kubassek János pedig a homokszemekből várat épített.

1980-tól hosszú tanulmányutat tett Sri Lankán és Malaysiában, később tagja volt a Magyar Tudományos Afrika-expedíciónak, melynek során a Teleki Sámuel által feltárt területeket járta be és dokumentálta. Londonban és Oxfordban. Ösztöndíjasként a British Múzeumban és a Royal Geographical Society archívumában folytatott tudománytörténeti kutatásokat.

Expedíciót vezetett Reguly Antal útján a Sarki Urálban, Dél-Koreában a karsztmorfológia tárgykörében előadásorozatot tartott egyetemeken és múzeumokban. Almásy László nyomdokain kutatott az egyiptomi Gilf-Kebirben és a Líbiai-sivatagban. Kairóban, kiállítást szervezett és előadást tartott Afrika magyar felfedező utazóiról. Madagaszkári útjain Benyovszky Móric életútjának megírásához keresett és talált készülő monográfiájához fontos adalékokat. A szaud-arábiai Rijádhban előadást tartott Germanus Gyula arabiai tevékenységéről és mekkai zarándoklatáról. A Kínai Társadalomtudományi Akadémia meghívására, Pekingben előadást tartott Ázsia magyar földrajzi feltáróiról. Fulbright-ösztöndíjjal, a Smithsonian Institution meghívására négy hónapos tanulmányutat tett és tudománytörténeti kutatásokat végzett amerikai múzeumokban és archívumokban.

Öt kontinens 108 országában járt kutatási-együttműködési egyezmények keretében. Önköltséges tanulmányutat szervezett Dél-Ázsiában, Indiában, Nepálban, Sri Lankán, Vietnamban, Kambodzsában és Malaysiában. Az indiai szubkontinensen öt alkalommal tartózkodott huzamosabb ideig, s így nyílt alkalma a Körösi Csoma Sándorral kapcsolatos helyszíneket is felkeresni.

Több mint 400 tudományos és ismeretterjesztő tanulmány mellett 32 megjelent könyve sorában magyar nyelven elsőként írt Thaiföldről és Tajvanról könyvet. Publikációi 17 nyelven láttak napvilágot. A világljáró magyar tudósokról, hat

kontinens földrajzi felfedezőiről írt nagyszabású monográfiája „Atlasz varázsa” címen tavaly jelent meg Erd város támogatásával.

Széleskörű tudása, rendkívüli kapcsolatteremtő készsége teszi lehetővé az elmélyült beszélgetéseket a világ minden táján. Puritán ember, mély empátiával viseltetik partnereivel, légyenek azok magasan képzett professzorok, diplomaták, egyszerű, nomád pásztoremberek, dzsungel és magas hegységek őslakói. Utazásait, kutatásait gyakran szerény, egyéni erőforrásokból, mostoha feltételek között, sok lemondással tudta megvalósítani.

Misszió, valódi küldetés az övé, a személyes ambíció túl a magyarság szolgálatában. Wass Albert szavaival: „*Akié a föld, azé a jövő... de csak azé lehet a föld, aki együtt él vele, közel áll hozzá, aki megérti a föld szavát...*” Az 1988-ban a Magyar Földrajzi Múzeum igazgatója lett melynek kertje ad otthont a magyar utazók szoborpanteonjának. Tudatosan, sosem öncélúan megszervezett utazásai, kutatásai, könyvtárakban és egyéb gyűjteményekben folytatott bújárákódásai, személyes interjúi, újabb és újabb nyitott kérdések megválaszolását igénylik. Igaz magyarként, hiszen „*Hazát, hitet nem cserél az ember, amiként arcot sem. Mindkettőt őseink hagyták ránk, s a hűség kötelez.*” (Sinkovits Imre)

Nagyra becsülöm Őt páratlan kitartásáért, tudatos életviteléért, emberségéért. S ha egyáltalán vannak irigyei, azt üzenem: csinálják utána... Éljk meg a kitartó és tudatos kutatómunka élményét, a sokszor magányos, hátizsákos felfedező kutatóutak veszélyes és előre tervezhetetlen pillanatait a gleccserszakadékban, a sivatagi homokvihárban, az őserdők mélyén átélt pillanatokig. Kitartás, fegyelmeztség, megszállottság az Ő énje. Pontosan tudja, mit akar elérni, de a páratlan személyes élmények varázsa mellett együtt tud élni a rá váró bizonytalansággal is. Alighanem ő is magáénak érzi Márai Sándor gondolatait: „*Magyarnak lenni nem állapot, magyarnak lenni magatartás!*”

Kubassek János személye és gazdag életműve, magyarság szolgálata nemzeti örökségünk, aki beírta nevét a magyar tudománytörténetbe, a földrajztudományok kiemelkedő kutatóinak sorába. „*Nem cselszövény szerezte e hazát, e hazáért nem csalni - tenni kell!*” (Vajda János)

Tardy János
geográfus

TOLCSVAY BÉLA méltatása

Egy küldetéses ember

Sokdioptriás szemüvege mögül szelíden csillan a tekintete. Szája szegletében mosoly, hangjában melegség, szavaiban csöppnyi ironia. Jó vele beszélgetni, s legfőképp hallgatni jó. Őt. Vagy vele. Egy művész, aki felismerte sorsát. Akinek sok megpróbáltatásban volt része, és hosszú utat járt be a felismerésig, hogy küldetése van.

Fáradhatatlanul kutatja múltunkat, érteni próbálja jelenünket, rendületlenül bízik a jövőnkben. Ég és Föld között ő maga az összeköttetés. A létra, az égig érő fa. Tündér Ilona hazahívója. Ő a főntről érkező energia szétsugárzója, aki, amikor fehéringes karját a mindenségre tárva, ősz fejét az égre emelve áldást kér, áldást mond, csupán feladatot teljesít. Feladatot, amely elől elugrani nem lehet. Amelyet választani sem lehet, mert ha az embernek ez a dolga, akkor ezt kell csinálnia. A világban, a viláért, a világ ellenében. S ő mindig és mindenkor: teszi a dolgát.

Én csak Béla vagyok – szokta mondogatni korunk igrice, regöse, énekmondója. De ki ez az ember?

Az Erdélyből Trianon után elűzött Tolcsvay Nagy Béla zenetanár és a paraszti ősoket felvonultató Lukits Rozália fia 1946-ban született a Budai Várban. A Beatles együttes hatására 18 évesen a gitárt választotta a cselló helyett, országos ismertségét pedig az 1968-as Ki mit tud-nak köszönheti, amikor folk-beat kategóriában első díjas lett a Tolcsvay Trióval, amelynek első, Ne menj el c. dalát, ugye, még ma is el tudnánk dúdolni? Vagy a Tavaszváró zöld levelecske, esetleg a Hold és a lány még emlékezetesebb? Akkor még ösztönös volt a népdalok, a népzene vonzása. Véletlenszerűen tetszett meg neki a Váci utcai népművészeti bolt népi szöttek falvédője is – ebből készült első fellépő ruhája. Ahogyan eleinte ösztönös volt a közösséget összefogni, a közösségben, a közösségért létezés vágya is: az évtizedeken át különböző helyszíneken nagy sikerrel működő Tolcsvay klub története ezt bizonyítja. A Tolcsvayék és a Trióval, majd a Koncz Zsuzsával és az Illés-együttessel alapított KITT-egylettel való örömmzenélés, az 1973-as nyári, legendás miskolci popfesztivál szervezése boldog és önfeledt időszakot jelentett az életében.

Majd jött a magyar popzene kommunista mindenhatója, az együtteseket átszervező Erdős Péter, és minden megváltozott. Öccsével szétváltak útjaik – s ezzel gyötrelmes, önsorsrontó időszak kezdődött számára. Ám pokoljárása során a Teremtő nem hagyta magára, hiszen – vele készült beszélgetős könyvem címe szerint - az ég megnyitott – és ő értett a jelekből. Az erdélyi kirándulás, a Gyimesekben megélt napfelkelte, az ottani táj s a benne élő ember összeforrottsága, Kakasdon a bukovinai székely Márrika nénitől hallott, az Égig érő fáról szóló népmese élménye új, tündéri világra nyitotta meg lelkét.

Rádöbbsent, hogy míg öccse, László a fa lombkoronáját igyekszik dúsabbá, szebbé tenni, addig neki a gyökerekig leásás a feladata, az egyértelműség, a szeretetelvűség, a múltunkban megfogalmazódó üzenetek vállalása és felmutatása. Az égig érő fa ég ígérő fa lett. S miközben Pomázi Zoltánnal és Czipó Tiborral, később Egri Lászlóval évtizedeken át folytatta a Tolcsvay-triót - Latinovits Zoltánnal közös előadóestekkel járta az országot, zenei vezetője volt az Agria Színháznak, éltette a pomázi Tolcsvay Tanyát, komponált mások számára, rátalált második feleségére, Julira - eközben csöndben érlelődött lelkében élete tán legfontosabb műve, az öccsével közös Magyar Mise oratórium után a '90-es években megszülető, zenéjét és szövegét tekintve is megrendítően szép, lírai vallomássorozat, a Tolcsvay-trilógia. A Napfényfia, a Rijjádóleány és a Csillaglánc az önmagával szembenező, gyökereit, hagyományait éltető, a természettel és a teremtett világgal gyönyörűséges rendben élő ember hitvallása. E mű és bemutatásának misztikuma máig élteti a rousseau-i – vissza a természethez - életelvét valló, a Vártól Pázmándig tartó útján immáron önmagával, a Teremtővel és a természettel harmóniában élő Tolcsvay Bélát, aki e felismerés jegyében fohászkodik fellépésein, kezét az ég felé tárva: Legyen úgy, mint régen volt. A Janus Pannoniustól, Balassitól, Adyn át Csukás Istvánig, Kiss Dénesig ívelő versmegzenésítések mellett **színpadi művek zenéjének megálmodója**, szerepelt filmekben, a mai napig játszik Jókai: A kőszívű ember fiai c. művének színpadi változatában, mert a közönséggel együtt lélegezni mindennél jobban szeret! Isten éltesse még sokáig, az idők végeztéig, Csaba fia, Glória lánya, négy unokája és mindannyiunk szeretetében és öröme ma is aktív énekmondónkat, a Kossuth-díjas Tolcsvay Bélát, akinek életműve Magyar Örökségünk minket és utódainkat gazdagító része, s méltó helye van a Magyar Örökség nagy Aranykönyvében.

Csűrös Csilla
szerkesztő-riporter

Magyar Örökség és Európa Egyesület
adószám: 18232101-1-42

Székhely: 1078 Budapest, István u. 2.
Postacím: 1114 Budapest, Bartók Béla út 59.
magyarorokseg1995@gmail.com
magyaroroksegtitkarsag@gmail.com
Tel.: +36 30 9416-202
www.magyarorokseg.hu

Kérjük a Magyar Örökség és Európa Egyesületnek
szánt adományát küldje az alábbi bankszámlánkra:
K&H Bank: 10200971-21523575-00000000

**A Magyar Örökség és Európa Egyesület,
valamint a Magyar Örökség díj fő támogatója
az Agrárminisztérium és a Hungarikum Bizottság.**

AGRÁRMINISZTÉRIUM

Támogatóink:
Schmitt Pál volt köztársasági elnök
Állatorvostudományi Egyetem
Vincze László és Fiai Papírmerítő Műhely